METSÄBIOTALOUDEN TIEDEPANEELI

Metsäbiotalouden tiedepaneelin asiantuntijalausunto

Asia: VNS 7/2025 vp Valtioneuvoston tulevaisuusselonteon ensimmäinen osa Strateginen toimintaympäristöanalyysi sekä skenaarioita vuoteen 2045

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta

Aika: perjantai 21.11.2025 klo 9.00

Johdanto

Tulevaisuusselonteon 1. osa on toimintaympäristöä systeemisenä kokonaisuutena katsova, laaja-alainen, systemaattinen ja osallistava skenaariotyö. Metsäbiotalouden tiedepaneeli pitää tärkeänä laaja-alaista ennakointia yhteiskunnan kohtaamien mahdollisuuksien ja uhkien tunnistamiseksi tulevaisuudessa. Skenaariotyöskentely sopii tähän tehtävään hyvin nostaen esille muutostekijöitä, joihin yhteiskunnan on varauduttava eri tasoillaan. Paneeli keskittyy lausunnossaan metsäbiotalouden toimintaedellytysten muutosten tunnistamiseen sekä biotalouden tarjoamiin ratkaisuihin tunnistettujen uhkien torjunnassa ja yhteiskunnan resilienssin ja kilpailukyvyn vahvistamisessa.

Lausunto

Strateginen toimintaympäristöanalyysi ja tunnistetut muutostekijät

Taloudellisten muutostekijöiden osalta Metsäbiolouden tiedepaneeli toteaa, että metsäbiotalous tarjoaa kasvumahdollisuuksia kansantalouden ja julkisen sektorin kestävyysvajeen korjaamiseksi. Tiedepaneeli on selvityksissään osoittanut, että metsäbiotalouden tuottama arvonlisä on kaksinkertaistettavissa nostamalla Suomessa tuotettavien ja Suomesta vietävien tuotteiden jalostusasetta kuitenkaan lisäämättä hakkuuvolyymiä. Tähän päästään esimerkiksi siirtämällä ligniiniä energiantuotannosta korkeamman jalostusarvon tuotantoon, jatkojalostamalla sahatavaraa ristiliimatuksi massiivipuuksi (CLT) tai viilupuuksi (LVL) rakennusteollisuuden tarpeisiin sekä jatkojalostamalla vientisellua kotimaassa esim. nanoselluksi, tekstiilikuiduksi ja erikoispakkauksiin sekä pakkausbarrier-materiaaleiksi. Lisäksi bioperäinen hiilidioksidi on potentiaalinen arvonlisän lähde sekä jatkojalosteiden raaka-aineena että varastoituna tuotteena. Lisäarvoistaminen kuitenkin edellyttää investointeja tuotannon pilotointitason laitoksiin ennen kaupallisen mittakaavan tuotantoa.

Ympäristöllisten muutostekijöiden osalta tiedepaneeli yhtyy selonteon näkemyksiin ilmastonmuutoksen vaikutuksista, jotka mm. lisäävät metsäluonnonvaraan liittyviä tuhoriskejä ja jotka voivat vaikuttaa epäedullisesti metsien tulevaan kasvuun. Monimuotoisuuden köyhtyminen on painottunut Suomessa ja osin myös EU:ssa maatalous- ja vesiympäristöihin. Paneeli pitää tärkeänä, että esimerkiksi ennallistamisasetuksen toimeenpanossa otetaan huomioon metsäbiotalouden toimintaedellytysten turvaaminen. Pullonkaulaksi on

muodostunut puun saatavuuden heikkeneminen, joka korostuu tulevaisuudessa skenaarioissa, joissa kansainvälinen kauppa häiriintyy geopoliittisten konfliktien ja kauppasotien vuoksi. Siksi vaihtoehtoja, jotka tuottavat tehokkaasti luontohyötyjä ja jotka eivät rajoita voimakkaasti puunhankinnan käytettävissä olevaa metsäalaa pitäisi priorisoida.

Epävarmuuden systemaattinen ja strukturoitu käsittely: epävarmuustekijät

Paneeli toteaa poliittisten ja lainsäädännöllisten epävarmuustekijöiden osalta, että metsäbiotalouteen vaikuttaa jo nyt yli 80 eri asteisesti velvoittavaa EU:n säätelymekanismia, joista pääosa on Komission ilmasto- ja ympäristöpääosastoilta. Tämä vaikuttaa epävarmuutta lisäävästi sektorin investointeihin asettaen keskenään ristiriidassa olevia, metsiin kohdistuvia politiikkatavoitteita. Tiedepaneeli katsoo, että vaikka suurvaltojen väliset kaupan esteet voivatkin kasvaa ja häiritä sektorin kehitystä, on todennäköistä, että EU:n oma regulaatio voi aiheuttaa enemmän rajoitteita kasvulle. On kuitenkin huomattava, että osa regulaatiosta myös tukee sektorin vastuullista toimintaa parantaen jäsenmaiden ja erityisesti Suomen kilpailuasemaa myös globaaleilla markkinoilla.

Suomen tulevaisuusvalmiuden kehittäminen

Tulevaisuusselonteon valmistelussa on tunnistettu skenaarioista riippumattomia, päätöksenteon kannalta tärkeitä ja erityistä huomiota vaativia toimia Suomen tulevaisuusvalmiuden kehittämiseksi. Metsäbiotalouden tiedepaneeli toteaa geopoliittisista, taloudellisista ja ympäristöllisistä toimista seuraavaa:

Geopoliittiset toimet

Paneeli toteaa, että olemassaolollaan metsäbiotalous tuottaa valtavan, geopoliittista epävakautta puskuroivan elementin Suomen yhteiskunnassa kattaen taloudellisen näkökulman, energiantuotannon omavaraisuuden ja alueiden elinvoiman ylläpidon. Esimerkiksi vihreässä energiasiirtymässä bioenergia ja sen käyttö laajasti yhdyskuntien energialähteenä muodostaa tuuli- ja aurinkoenergiaa puskuroivan elementin, jota voidaan edelleen kehittää esimerkiksi nykyistäkin laajemmalla hukkalämpöjen hyödyntämisellä ja sähköakkujen (kaukolämmön tuotanto sähköllä) avulla. Siksi bioenergian tuotantoa pitää edelleen tehostaa ja kehittää osana voimakkaasti muuttuvaa kansallista energiajärjestelmää tähdäten samalla puun käytön vähentämiseen energiantuotannossa ja siirtämisessä jalostavan teollisuuden käyttöön.

Taloudelliset toimet

Metsäbiotalouden tiedepaneeli pitää hyvänä kansallista linjausta T&K-rahoituksen kasvattamiseksi. Euromääräisen rahoituksen arvioidaan laskevan hitaamman talouskasvun vuoksi. Koska EU-rahoituksen roolin voi ennakoida kasvavan, paneeli pitää tärkeänä kansallisen vastinrahoituksen jatkamista ja kasvattamista EU-rahoituksen vivuttamiseksi. Kokonaisuudessaan TKI-panoksia tulee kohdentaa tuotannon arvonlisän ja työn tuottavuuden kasvuun tähtäävän teknologian kehittämiseen metsäbiotalouden alalla ja resurssitehokkaamman raaka-aineiden käytön edistämiseen esimerkiksi kiertotalouden ratkaisuin.

Ympäristölliset toimet

Nielujen kasvattamiseen ei ole panostettu Suomessa ja EU:ssa viime vuosikymmeninä, ja esimerkiksi metsänielut ovat heikentyneet yli 100MtCO2. Metsäbiotalous tarjoaa käytännön resurssit, joilla tulevaisuuden metsien kasvua ja vastustuskykyä sekä tuhoille että muille ilmastoriskeille voidaan parantaa.

Puurakentamisella voidaan vahvistaa kestävää biotaloutta ja edistää vihreää siirtymää. Rakennuksen vähähiilisyyden sääntelyllä on mahdollista ohjata suurta osaa vuosittain rakennettavista uusista rakennuksista

siten, että niiden elinkaaren vähähiilisyys paranee sekä rakennusmateriaalien että rakennuksessa kulutetun energian osalta. Puu kotimaisena, paikallisena, uusiutuvana ja ympäristöystävällisenä rakennusmateriaalina tarjoaa mahdollisuuksia kasvihuonepäästöjen vähentämiseen rakentamisen sektorilla erityisesti silloin, kun päästö- ja energiaintensiivisiä rakennusmateriaaleja korvattaisiin pitkälle jalostetuilla kotimaisilla metsäteollisuustuotteilla. Puurakentamisella arvonlisää voidaan nostaa lisäämättä hakkuita, jos metsäsektorin raaka-aineiden pää- ja sivuvirtoja otettaisiin nykyistä tehokkaammin käyttöön myös rakentamisen tuotteisiin.

Asiantuntijalausunnon valmistelijat: Tekla Tammelin-Peltonen, Antti Asikainen, Markku Karjalainen